**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

ЯГОТИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

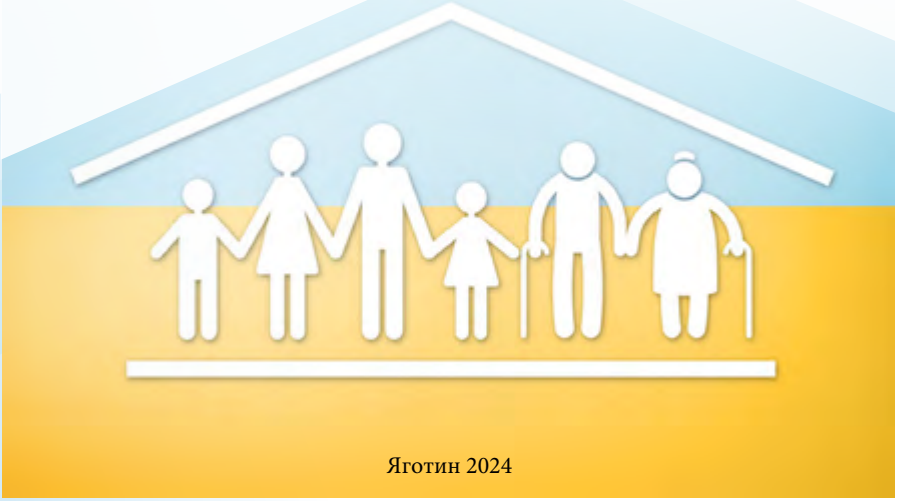
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ПРИ ЯГОТИНСЬКОМУ ІНСТИТУТІ ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

БЛАГОДІЙНІСТЬ І ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Яготин, 14 березня 2024 року)

Яготин 2024

УДК 364.4/.6-322-787.26](477)(02.034)(043.2)

Благодійність і волонтерство як фактор розвитку соціальної роботи в Україні [Електронний ресурс]: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Яготин, 2024 р.): Ред. рада: Т. М. Чорноштан, М. Г. Гордієнко, Є. В. Чорноштан. – Яготинський інститут ПрАТ «ВНЗ» МАУП», 2024. – 60 с.

Видання містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної кафедрою соціальної роботи Яготинського інституту ПрАТ «ВНЗ» МАУП» в м. Яготин 14 березня 2024 року. Тези доповідей та повідомлень подані в авторському варіанті. Відповідальність за представлений матеріал несуть автори та їх наукові керівники.

У публікаціях розглядаються актуальні проблеми становлення та розвитку благодійності і волонтерства в Україні, політичні, правові та соціальні аспекти даної теми.

Збірник призначений для науковців, аспірантів, студентів, волонтерів й усіх тих, кого турбують теоретичні та практичні питання благодійності і волонтерського руху.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Яготинського інституту Міжрегіональної академії
управління персоналом
(протокол № 8 від 08.04.2024 р.)

ЗМІСТ

Бережанська І.В.
БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ 4
Гордієнко М. Г.
БЛАГОДІЙНІСТЬ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 8
Гуцуляк Л.І.
ВОЛОНТЕРСТВО У США: ГЕНЕЗИС ТА РОЗВИТОК 15
Данько О.В.
ІДЕОЛОГІЯ БЛАГОДІЙНОСТІ ТА МЕЦЕНАТСТВА У СУЧАСНІЙ СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ 19
Дмитрук Я.Т., Компанович М.С.
ЗАЛУЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА ЯК ЗАСІБ ЗМЕНШЕННЯ СТРЕСОГЕННОГО ВПЛИВУ ВІЙНИ 23
Кішик Х.О., Зошій І.В.
НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ ФЕНОМЕН 27
Медвідь Ф.М., Урбанський М.В.
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ 31
Медвідь Ф.М., Твердохліб А.І.
НОРМАТИВНО – ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 38
Михайленко С.М.
МЕЦЕНАТСЬКА ТА БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РОДИНИ РОЗУМОВСЬКИХ 43
Перхайло Н.А.
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 46
Усик О.Ф.
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ВОЛОНТЕРСТВА 50
Чорноштан Є.В.
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БЛАГОДІЙНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЧАСІВ КОЗАЧЧИНИ 54
Чорноштан Т.М.
ЕКОЛОГІЧНЕ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ 57

Бережанська Ірина Василівна

Магістр з соціології Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Львів)

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Ця тема зосереджується на психологічних аспектах благодійності і вивчає різні мотивації, які впливають на людей при здійсненні благодійницьких дій. Основні пункти, які можна виділити це:

- Альтруїзм: він є одним із ключових мотивів, який підштовхує людей до благодійництва. Дослідження психології альтруїзму допомагає зрозуміти, чому люди віддають свій час, гроші та ресурси для допомоги іншим без очікування вигоди для себе.
- Емпатія: вона відіграє важливу роль у сприйнятті потреб інших людей та спонукає людей до допомоги людям, які відчувають біль та нещастя. Вивчення психологічних аспектів емпатії допомагає з'ясувати, як вона впливає на рішення людей щодо благодійництва.
- Відчуття задоволення від допомоги: багато досліджень показують, що люди відчувають психологічне задоволення від благодійництва та допомоги іншим. Розуміння цього аспекту може допомогти зрозуміти, як можна стимулювати людей до більш активної участі в благодійництві.
- Співвідношення з іншими мотиваціями: можна розглядати такі аспекти, наприклад, як соціальний статус, самовизначення та інші, що впливають на рішення про благодійництво та як вони співвідносяться з альтруїзмом і емпатією [1, с. 61].

Альтруїзм — це соціально-психологічний термін, що означає безкорисливу готовність допомагати іншим, навіть коли це вимагає жертви часу, зусиль або ресурсів з боку особи, яка надає допомогу[5, с. 40]. Основні характеристики альтруїзму включають:

Безкорисливість: альтруїстичні дії здійснюються без очікування винагороди або вигоди для себе. Особа, яка виявляє альтруїзм, просто віддає свій час, енергію або ресурси для допомоги іншим без намагання отримати щось назад.

Співчуття та турбота: альтруїзм часто випливає з високого рівня співчуття та турботи про інших людей. Особа, яка виявляє альтруїзм, може відчувати емоційний зв'язок з тими, кому вона намагається допомогти.

Готовність до жертв: альтруїстичні дії можуть вимагати жертви, такої як втрата часу, грошей або інших ресурсів. Особа, яка виявляє альтруїзм, може бути готова пожертвувати своїми власними потребами для того, щоб допомогти іншим [4, с. 22].

Позитивні наслідки: хоча альтруїзм зазвичай виявляється безкорисливо, він може мати позитивний вплив на якість життя інших людей, а також на самого альтруїста. Благодійні пожертвування, так само як і грошова винагорода, активують ті ж ділянки мозку, що відповідають за задоволення від їжі чи сексу. Допомога іншим може створювати відчуття задоволення, щастя та сенсу власного життя [4, с. 23].

Альтруїзм вивчається у соціальній психології та соціології, де дослідники спрямовують зусилля на розуміння мотивів, які підштовхують людей до безкорисливих дій, та на вивчення ефектів цих дій на індивідів та суспільство в цілому.

Джеффрі Д. Сакс професор психіатрії та внутрішньої медицини в Університеті Йель, який досліджує взаємозв'язок між психологічними факторами і фізичним здоров'ям у контексті благодійності та емпатії, зазначив, що альтруїзм і емпатія часто пов'язані між собою, оскільки обидва поняття відображають спосіб, яким люди відчувають і реагують на потреби та страждання інших [8, с. 161–162].

Співчуття та турбота: Емпатія — це здатність відчувати емоції інших людей, співпереживати їхні радощі та болі, страхи. Це почуття може підштовхнути людину до вияву альтруїстичних дій, оскільки вона створює емоційний зв'язок з тими, хто потребує

допомоги. Згодом з'являється відчуття обов'язку, де емпатія може також сприяти розвитку цього почуття та відповідальності перед іншими. Коли людина відчуває і розуміє емоції інших, вона може відчувати моральний обов'язок надати допомогу та підтримку. Сприйняття потреб інших може стимулювати альтруїстичні дії, оскільки вона надає можливість побачити, як можна допомогти тим, хто переживає складнощі [7, с. 45].

Логічно, що виникає зменшення соціальної дистанції, адже емпатія сприяє зменшенню соціальної дистанції між людьми, що може зробити сприяти актам благодійності. Коли людина відчуває емоційний зв'язок з іншими, вона може бути більш схильною до допомоги.

Емпатія і альтруїзм часто тісно взаємопов'язані, оскільки емоційне співпереживання інших може підштовхувати людей до безкорисливих дій для підтримки та допомоги іншим [2, с. 33].

Отже, вивчення психологічних аспектів благодійності може допомогти краще зрозуміти мотивації людей при виконанні благодійницьких дій і розробити ефективні стратегії для підтримки та збільшення участі в цій сфері роботи.

Список використаних джерел:

1. Харченко С. Я. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : наук.-навч.-метод. посіб. / С. Я. Харченко, О. П. Песоцька, В. О. Кратінова [та ін.]; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка», Н.-д. центр пробл. соц. педагогіки та соц. роботи АПН України і Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2008. – 319 с. – укр.

2. Беспалова К. О. Мотиваційні аспекти волонтерства: досвід західних країн / К. О. Беспалова // Вісн. Нац. техн. ун-ту України «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – № 3. – С. 67–71. – Бібліогр.: 15 назв.

3. Романовська Л. І. Волонтерство як засіб професійної соціалізації майбутніх соціальних працівників / Л. І. Романовська //

Наук. зап. [Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка]. Серія : Педагогіка. – 2013. – № 1. – С. 77–82.

4. Колесников К. М. Бюджет війни: між волонтерством і фіском. Фінансування війни в античних державах Північного Причорномор'я / К. М. Колесников // Історія торгівлі, податків та мита. – 2015. – № 1. – С. 51–65.

5. Слівінська Н. Корпоративне волонтерство: перспективи розвитку в Україні / Н. Слівінська // Регіон. аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2015. – Вип. 20. – С. 91–94.

6. Пасічна Т. С. Волонтерство як форма виховання в учнів ціннісного ставлення до праці / Т. С. Пасічна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2016. – Вип. 20 (2). – С. 110–120.

7. Чайка І. Ю. Волонтерство: сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні / І. Ю. Чайка // Грані. – 2017. – Т. 20, № 7. – С. 72–79.

8. Томчук О. А. Вагомий внесок волонтерів у висвітленні історії сучасної російсько-української війни / О. А. Томчук // Військ.-наук. вісн. – 2018. – Вип. 30. – С. 248–252.

9. Демчук В. С. Дайджест опитувань U-Report: I квартал 2022 р. (національне кіно, цифрові професії, молодь в умовах війни: безпека та волонтерство, фінансова допомога) / В. С. Демчук // Укр. соціум. – 2022. – № 1. – С. 123–134.

Гордієнко Михайло Григорович

Кандидат політичних наук, доцент.
Доцент кафедри соціальної роботи
Яготинського інституту ПрАТ
«ВНЗ «МАУП» (м. Яготин)

БЛАГОДІЙНІСТЬ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Універсальним засобом вирішення багатьох соціальних проблем є благодійність, яка апелює до людських сердець і свідомості. Благодійність в Україні має глибоке коріння й давні традиції, що уособлюється в таких постатях, як князі Костянтин та Василь Острозькі, митрополит Петро Могила, гетьмани Петро Сагайдачний, Іван Мазепа, Павло Скоропадський тощо. Коріння благодійності сягає християнських імперативів моральності й любові до ближнього, що спонукає людину допомагати іншим. Духовність, любов, співчуття є висхідним підґрунтям й іманентною сутністю благодійності.

В індустріальну добу благодійність трансформується з фокусу моралі, віри і доброчесності у площину соціальної функції держави. Відбувається радикальна трансформація соціального буття: християнсько-моральні імперативи змінюються юридично-правовими. Норми право задають раціональні алгоритми благодійності: соціальний захист з боку держави давав більше гарантій, ніж підтримка милосердям інших. Особливо благодійність активізується в тяжкі часи, коли люди діляться з ближніми, підтримують нужденних всіма засобами.

З часів проголошення незалежності України дуже болісно і виснажливо здійснюється трансформація нашого суспільства від радянської імперії з її патерналістсько-атеїстичними догмами

до неокапіталістичної моделі розвитку, де замість комуністичної лінійності діє конкуренція, плюралізм і вільний вибір способу життя. У радянську добу замість християнської моралі існував моральний кодекс будівника комунізму, а функцію псевдоблагодійності виконував інститут держави, надаючи якість соціальні подачки маргінальним верствам суспільства.

Турбулентні обставини сучасної України, що переживає соціально-економічну кризу й виснажливу війну, роблять нас державою-жебраком. Наразі українська влада змушена ходити з протягнутою рукою по світу, збираючи військову і фінансову допомогу для виживання нації. Левова частка підтримки України здійснюється різноманітними благодійними структурами.

Благодійність, меценатство, спонсорство, донатство – відносно нові тренди пострадянської України. У більшості випадків це не комерційна і не прибуткова діяльність організацій, громад, окремих індивідів. Насамперед благодійність зорієнтована на допомогу й підтримку тих осіб чи верств соціуму, хто знаходиться в скрутному становищі і вимушені терпіти утиски та поневіряння. На цьому важко спекулювати чи отримувати якісь економічні, іміджеві, матеріальні преференції. Благодійність спрямовується на вирішення широкого спектру соціальних проблем, починаючи від медицини і освіти й закінчуючи боєприпасами до війська та реабілітаційними заходами. В умовах війни основним джерелом благодійності в Україні служать кошти міжнародних благодійних організацій.

Численні виклики глобалізованого світу, пов'язані з багатьма резонансними подіями та критичними обставинами буття суспільства. Для українських реалій сьогодення ключовим викликом є війна, яка руйнує долі багатьох людей. Вони потребують підтримки і допомоги. Треба відзначити, що великий обсяг допомоги постраждалим від російської агресії здійснюється через пожертву чи благодійні внески. Окрім цього благодійність проявляється спонтанно і масово стосовно інших соціально вразливих категорій громадян. Часто рефлексивно ми даємо гроші жебраку

на вулиці чи перераховуємо кошти на лікування хворих людей. Роблячи адресну і прозору благодійну пожертву, люди виявляють співчуття і підтримку тим, хто знаходиться в скруті чи страждає і прагнуть полегшити його життя. Чим більше людей буде проявляти милосердя до інших, співчувати горю і стражданню своїх ближніх, тим суспільство ставатиме доброчинним і гармонійним. Роблячи свій донат на підтримку українського війська, благодійник не потребує особливих заохочень, адже він усвідомлює, що робить внесок у визволення своєї землі від рашистської окупації.

Щоб системно й адресно надавати підтримку вразливим категоріям громадян лідером і ключовим менеджером благодійницької діяльності має бути держава. До цієї думки схилявся французький вчений XIX ст. д'Оссонвіль. В роботі «Потреба, вада і благодійність», з'ясовуючи проблеми пауперизму (відсутності необхідних засобів для існування, злиденність), він вважав, що «держава має бути благодійником». Вчений виділяє три основних типи лих, поневірянь, де необхідна обов'язкова державна підтримка: хвороба, нещасний випадок, старість. Ці обов'язкові фактори, що впливають на зміну життєвого сценарію особистості, повинні враховуватися державою під час розробки заходів, спрямованих проти пауперизму. На думку вченого, необхідні цільові програми і фінансування, реалізація яких має здійснюватися через структури муніципалітетів. В цьому вбачалася сутність державної благодійності. «Словом, потрібно, щоб вона стала національною справою, до участі у якій залучаються всі доброчесні люди, і разом з тим справа ця по мірі можливості має бути позбавлена характеру чиновництва шляхом навернення всіх до доброхітного співробітництва, адже благодійність за умов бюрократичного до неї ставлення завжди буде давати мізерні результати». Автор вбачав у благодійницькій діяльності фактор примирення політичних партій, основу для політичного співробітництва, а не протистоянь у суспільстві» [3, с. 114–115].

Спираючись на вищесказані рефлексії благодійність можна розглядати не лише як чинник боротьби з пауперизмом, а і як

фактор національної консолідації суспільства. А в сучасних українських реаліях благодійність – це потужна зброя у боротьбі з московським варварством.

Провідний рефрен благодійності проходить по осі боротьби з бідністю. У філософському вимірі категорія «бідності» не завжди ототожнюється з негативною конотацією. Зокрема, фундатор німецької класичної філософії Г. Гегель в бідності людини вбачає її природній стан. За логікою філософа, надання безкорисливої підтримки людині паралізує її натхнення і мотивацію до праці. Індивід втрачає почесне право забезпечувати своє існування власною працею, що веде до певної безсоромності жити за рахунок інших. На думку Гегеля втрата моральності відбувається і в тому випадку, якщо Церква допомагає знедоленим. Тобто, зростанню бідності, вважає філософ, сприяють монастирі, потураючи ледарству, оскільки вони роблять задоволення потреб незалежним від роботи. Отже, Г. Гегель був проти розвитку благодійницьких закладів, оскільки вони суперечили діалектиці розвитку суспільства, якому притаманні іманентні протиріччя, а бідність була одним із таких діалектичних умов розвитку особистості й суспільства в цілому. Найкраще просто змиритися з тим, що бідняки приречені на злиденність. За наявності благодійницьких закладів люди втрачають страх, роблять те, на що не мають права. І навпаки, убогість і злиденність викликає у них боязкість і більшість прагне працювати, намагається бути самодостатнім.

Зазначені філософські рефлексії треба розглядати у тому сенсі, що пауперизм – це неодмінний атрибут людського буття, який особливо рельєфно проявляється в умовах трансформації політичної системи. Пострадянська турбулентність в Україні триває продовж усього її суверенного існування. Усі політичні режими новітньої доби лише декларували підвищення рівня життя громадян, але насправді маргінальність українського соціуму поглиблювалась і соціальне розшарування все більше поляризувалося. Оскільки держава не створювала належних умов для гідного існування своїх громадян, то якось покращити ситуацію намагалися

громадські та благодійні структури. Разом з тим, стрімкий зріст благодійницької діяльності відбувається й у світовому масштабі. «За останні двадцять років ми стали свідками революції в благодійності. Наявні дані вказують, що навіть в умовах глобальної рецесії стає більше донорів, які дають все більше грошей усе більшій порівняно з минулим кількості людей. Лише одна цифра – з 2003 по 2010 рік загальна річна сума державної і приватної допомоги на розвиток зросла зі 136 млрд. доларів до 509 млрд.… І благодійність поступово набуває нових рис: вісімдесят один американський мільярдер у 2012 році підписав Клятву благодійності про роздачу більшої частини своїх статків, сотні тисяч користувачів мобільних телефонів переказали мільйони доларів пожертв… Великі фонди (Рокфеллера, Карнегі, Мак Артура, Форда), великі агенції з надання допомоги (Червоний Хрест, Оксфордський фонд допомоги голодуючим, Лікарі без кордонів) та великі урядові агенції… досі відіграють головні ролі в наданні фінансової й технічної підтримки постраждалим і біднякам усього світу» [2, с. 348–349].

На жаль, такої жертовної етики благодійності позбавлені українські суб'єкти, що володіють великими статками. Сам капітал наших олігархів має сумнівну легітимність і тому уникає публічності. Український бізнес не має практики благодійності, але добре засвоїв механізми тіньової діяльності, від чого страждає наповнення нашого бюджету й економічна стабільність держави.

Однак благодійна діяльність активно розвинута в громадянському суспільстві України. Схильність до альтруїзму та благодійності в наших громадян яскраво проявилася під час масштабних акцій на Майдані. Благодійницьким тригером були просякнуті Революція на Граніті, Помаранчева революція і потім Революція Гідності. Це ключові точки біфуркації екзистенційного вибору українців на користь свободи, демократії і Європи. Український вектор розвитку радикально протилежний кремлівській моделі політичного устрою. Московія апріорі знаходиться за межами демократії, добра і благодійності. Це пов'язано з «культивуван-

ням у московії фундаментальної ворожнечі до європейського світу. У XIV–XVII ст. дух орди їй був непорівняльно ріднішим… Москва не знала того культурного досвіду, що його переживала Україна. Московські міста були влаштовані на зовсім інших засадах. Магдебурзьке право залишилося незвіданою планетою. Правова система базувалася на інквізиційному процесі. Освіченість навіть серед верхівки залишався на дуже низькому рівні» [1, с. 41]. Сучасна військова агресія кремля, метою якої є геноцид українців і анексія чужих територій, є свідченням середньовічного варварства московитів, яке не сумісне з благодійністю чи моральністю. Росія використовує благодійність як зброю.

Узагальнюючи вищесказане треба зауважити, що останнім часом феномен благодійності набуває активного поширення і помітного впливу в житті українського суспільства. Це пов'язано з тим, що в умовах трансформації політичної системи України перманентно з'являються нові виклики й соціальні проблеми. Вітчизняна псевдоеліта вела інфантильну політику, яка не сприяла подоланню тотальної економічної кризи та забезпеченню соціальної стабільності держави. У зв'язку з цим зростає попит соціуму на задоволення своїх потреби альтернативним шляхом. Мова йде про активізацію благодійної діяльності спрямованої на допомогу людям, які її потребують. Важливість та необхідність благодійності особливо актуальні на тлі поглиблення розшарування суспільства, слабкої системи соціального захисту. В умовах війни ставлення українців до благодійності набуває великої поваги і підтримки. Благодійність стала базовим майданчиком національної консолідації й рушійною силою подолання кризових явищ в різних сферах життя українського соціуму. І найголовніше – через механізми благодійності здійснюється підтримка українського війська. Зараз потрібно налагодити ефективний механізм контролю за благодійною допомогою, виявляти й жорстко карати тих людей, які будуть зловживати нею. У цьому аспекті не повинно бути якихось злочинних схем привласнення благодійних пожертв на війну, які йдуть від щирого серця людей, співчуття та

усвідомлення, що завтра у біді можеш опинитись ти сам. Також мотиви благодійності можуть бути обумовлені ідеологічними переконаннями, прагненням змінити світ на краще, або виходять з почуття патріотизму чи з релігійних мотивів. Але кінцева мета благодійних акцій передбачає зміну ситуації на краще або зняття напруженості, що сприятиме гармонізації суспільних відносин. Навіть маленький донат робить велику справу.

Список використаних джерел:

1. Брехуненко В. Війна за свідомість. Російські міфи про Україну та її минуле. Київ, 2017. 280 с.

2. Мойсес Наїм Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битв й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись / Мойсес Наїм; пер. з англ. О. Демянчук. – Київ: Форс Україна, 2017. – 448 с.

Гуцуляк Лідія Іллівна

Кандидат педагогічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи з навчальної роботи Університету Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав)

ВОЛОНТЕРСТВО У США: ГЕНЕЗИС ТА РОЗВИТОК

Історичні вектори розвитку волонтерства зумовлені значною мірою контекстом соціальної політики країни. Виникнення волонтерства як нового напрямку безкорисливої допомоги є результатом зростання соціальних потреб людства, а важливим аспектом його розвитку стають обставини, що прямо чи опосередковано впливають на необхідні умови життєдіяльності.

Сполучені Штати Америки по праву можна вважати державою з високим рівнем популярності волонтерства серед населення та найбагатшим досвідом управління волонтерською діяльністю. У США волонтерство відіграє значну роль у житті різних соціальних груп, в організаційному плані широко поширене і включене в діяльність численних організацій третього сектора та зустрічається практично у всіх сферах суспільного життя: соціальній, культурній, політичній та ін. Багато в чому такий стан справ може бути пояснено завдяки тому, що майже весь період становлення Америки як держави – три століття американської історії тісно пов'язані з розвитком волонтерства.

Держава в різні періоди продемонструвала свою ефективність в управлінні волонтерством, використовуючи його як ресурс вирішення конкретних соціальних проблем своїх громадян. Це багато в чому забезпечує нині високий рівень довіри населення до ініціатив уряду та президента в даному напрямку. Американський уряд протягом тривалого часу успішно вирішував і вирішує свої

економічні завдання, захищає інтереси не лише тих, кому потрібна допомога, а й самих волонтерів від безробіття, бідності, судових переслідувань тощо.

Історія демонструє системний розвиток американського волонтерства як певної структури громадянського суспільства, де «суспільне служіння» є, насамперед, результатом активності громадян і знаходить підтримку з боку державної влади та сприяє процесам становлення різних волонтерських практик.

Історія розвитку волонтерства у США демонструє тривалий період, що формує національні традиції взаємодопомоги, які реалізуються членами волонтерської спільноти. З іншого боку, ця ж історія відображає безліч прикладів успішного системного формування в суспільстві системи, що стимулює активність волонтерів.

Перші витоки волонтерства в США припадають на період воєнних дій між північними і південними штатами. У цей історичний час важливу роль зіграли жіночі благодійні комітети, що створювалися при шпиталях та лікарнях. Сотні жінок, а з ними – молодь, безкорисливо віддавали свої знання і досвід самотнім матерям у питаннях виховання дітей, а також самим дітям, позбавленим з огляду на різні причини батьківського тепла. Це стало початком нового і абсолютно унікального соціально-педагогічного явища – волонтерства або добровільного соціального служіння, яке поступово розповсюдилося на всі континенти [3].

Особливим етапом у розвитку волонтерства стали 30-ті роки XX століття, коли президентом Ф. Рузвельтом була створена волонтерська організація «Цивільний корпус охорони», метою якої стало зниження рівня безробіття серед населення. Наступною знаковою подію стало створення у 1961 році тодішнім президентом Дж. Кеннеді волонтерської організації «Служба миру».

З 1993 року, за президента Б. Клінтона, волонтерський рух досяг найбільшого розквіту, оскільки волонтерські служби почали масово фінансуватися державою.

У 2003 році в США при активній підтримці Д. Буша було створено Корпус свободи США та Президентську раду із служб гро-

мадської участі для підтримки і координації волонтерської роботи. Створено чималу кількість волонтерських центрів, розроблено ряд державних програм на підтримку праці добровольців.

На сучасному етапі волонтерство у США є важливою складовою демократичного суспільства. Волонтерською діяльністю займаються понад 50% американців. Троє з кожних чотирьох американських громадян регулярно вносять кошти на благодійні цілі, виділяючи щорічно понад 1000 доларів з родини. На ці особисті внески припадає майже 90% усіх благодійних внесків. Фонди й ділові корпорації при всій своїй значимості надають лише 10% усіх внесків на благодійність, в якій беруть участь люди з різними рівнями доходу, і люди з низькими доходами часто бувають щедрішими, ніж багатші [2].

Слід зазначити, що у США багато уваги приділяється популяризації волонтерства та пропаганді його значимості в суспільстві. На державному рівні закладено ідеологію «суспільного служіння», продумані практичні механізми, що дозволяють побудувати систему підготовки волонтерів із шкільної лави. У США реалізується велика кількість волонтерських програм, які орієнтованих на вирішення конкретних проблем різних соціальних груп.

Волонтерство в США розглядається як інструмент соціального та політичного розвитку держави. Воно активно і результативно використовується як механізм ефективного державного управління та реалізації соціальної політики, у той час як у бізнес-середовищі волонтерство багато в чому є потенціалом економічного розвитку, сприяючи повноцінній віддачі економічних інвестицій у розвиток національної економіки.

Слід зазначити одну важливу, на наш погляд, національну характеристику волонтерства в США. Якщо розглядати її крізь низку сутнісних протиріч, слід підкреслити, що провідною ознакою волонтерства в Америці є не особисте альтруїстичне бажання людей надавати допомогу ближньому, а організований характер волонтерської діяльності. Завдяки всім своїм перевагам волонтерство в США ще й забезпечує мінімальний рівень задоволення первинних

потреб людей у складних життєвих ситуаціях, що формує на особистісному рівні «структуру соціальних можливостей» особистості, виступає її соціальним та культурним ресурсом [1].

Сучасне волонтерство в США охоплює широкий спектр діяльності. Від участі в екологічних ініціативах та допомоги місцевим громадам до міжнародних гуманітарних місій, американські волонтери активно вносять свій внесок у покращення життя людей по всьому світу.

Професійна діяльність волонтерів-добровольців допомагає суспільству вирішувати різноманітні питання соціальної сфери. Не менш значимою є і роль волонтерів у випадку консолідації їх зусиль задля вирішення низки глобальних проблем сучасності, масштаб розгортання яких виходить за межі окремих країн.

Отже, волонтерство у Сполучених Штатах Америки є не тільки інструментом соціальної підтримки та розвитку, але й важливим аспектом культури та суспільного життя. Від колоніальних часів до сьогодення волонтерство в США продовжує розвиватися і виконувати важливу роль у формуванні громадянського суспільства та зміцненні міжнародних зв'язків. Цей рух втілює в собі дух співпраці, взаємодопомоги та віри у зміну на краще.

Список використаних джерел:

1. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. – 240 с.

2. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі: навч. посіб. Київ: КиМУ, 2008. – 86 с.

3. Міжнародний волонтерський рух. URL: https://studfiles.net/preview/5196862/page:3/ (дата звернення 06.03.2024).

Данько Оксана Володимирівна

Кандидат психологічних наук,
Хмельницький інститут
ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Хмельницький)

ІДЕОЛОГІЯ БЛАГОДІЙНОСТІ ТА МЕЦЕНАТСТВА У СУЧАСНІЙ СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ

Світосприйняття благодійності стало важливою частиною суспільної свідомості, оскільки воно відображає гуманістичний інстинкт людини допомагати тим, хто потребує допомоги, незалежно від їх релігійних, національних, расових, соціальних або політичних переконань. Недавні дослідження в галузі соціальних наук підтверджують, що моральні принципи благодійності не суперечать релігійним канонам будь-якої з трьох світових релігій [4].

Благодійність була знана в давніх цивілізаціях, таких як Єгипет, Китай і Індія, як прояв доброчесності індивідуума. Вона аналізувалася як допомога і безкорисливість потребуючим. У давніх євреїв благодійність позначалася словом «цдака» (праведність або справедливість). В іудаїзмі існували різноманітні штампи благодійності, такі як прощення боргів, допомога полоненим і надання приданого бідним нареченим. Однак, як самостійна сфера людського життя, благодійність з'явилася в Стародавній Греції. Це було пов'язано з розвитком духовного досвіду грецького суспільства, де з'явилися дружні почуття, моральні зв'язки і відносини. Так сформувалося поняття «благодійність» (філантропія), яке означає любов до людей, доброзичливе ставлення одного індивіда до іншого, дружність. Інше

розуміння благодійності як вияв співчуття до ближнього і моральний обов'язок багатого поспішати на допомогу жебраку з'явилося разом з християнством. Любов до ближнього та набуло форми милосердя *(грец. caritas*). Милосердя – це поняття, що відображає вищий прояв людського співчуття, об'єднуючи жалість і співпереживання з любов'ю до ближнього. Благодійна діяльність цього етапу була спрямована на надання допомоги людям, які не могли самостійно забезпечити умови виживання та організації життєдіяльності через об'єктивні та суб'єктивні причини [1, с. 4].

У XVI–XVIII ст. в європейських державах починають з'являтися законодавчі підходи до регулювання проблеми бідності і жебрацтва. Законодавчі акти, що були прийняті в європейських монархіях протягом середньовіччя, стали першими законами, що стосуються суспільного піклування. Громадянське суспільство взяло на себе обов'язок надавати допомогу тим, хто потребує. Державні форми піклування зароджуються, а також робляться спроби створення спеціалізованих соціальних установ, таких як богадільні та притулки [1, с. 4].

У XIX столітті благодійна діяльність відзначалася переходом від простої подачі милостині і традиційної системи пожертв до створення спеціальних колоній, фондів, закладів. Їх метою було надання матеріальної підтримки маргінальним верствам населення та включення їх до повноцісного громадянського життя. Це свідчило про новий рівень розвитку громадянського суспільства [2].

Наприкінці XIX початку XX століттях в Європі благодійність розглядалася як вияв уваги до людей, які не могли самі забезпечити собі хоча б мінімальні умови існування, надання їм допомоги у збереженні та організації свого життя, підтримання їх матеріально і духовно.

Українські традиції благодійності мають своє коріння в добу Київської Русі та Гетьманщини. Так, серед українських благодій-

ників були і козацькі гетьмани і полковники, які зводили церкви та жертвували гроші монастирям, земські діячі і українське дворянство, котрі створили народні школи підприємці, і купці, які будували шпиталі та притулки, а також українські інтелігенти, які допомагали нужденним [2, с. 3].

У сучасних умовах, коли державна безпека України стикається з численними викликами, трансформація ставлення суспільства до благодійності стала важливим фактором національної єдності в подоланні кризових явищ у політичній, економічній, військовій, соціальній, медичній та транспортній сферах. Волонтерські та благодійні організації відіграють значну роль у зборі фінансових та людських ресурсів, спрямованих на допомогу соціально незахищеним верствам населення, військовослужбовцям ЗСУ, учасникам АТО, переселенцям та іншим постраждалим внаслідок збройного конфлікту. Для розвитку та підтримки інституту благодійництва необхідно, щоб держава впроваджувала сучасні політико-правові та організаційно-фінансові інструменти [4].

Україна має довгу історію щодо меценатства. Імена видатних українських підприємців-меценатів, таких як Терещенки, Ханенки, Попови та інші, назавжди увійшли в історію країни. Меценатство часто починається з прискореного биття серця, з патріотизму, з необхідності допомогти рідній землі [4].

Меценатство іноді розглядають як моду, іноді як спосіб прощення за своє збагачення. Проте воно залишається відвагою, здатністю вкласти частку своїх зароблених коштів у майбутнє. Важливо підтримувати та заохочувати заможних людей, щоб вони відчували внутрішню потребу зробити щось нераціональне та духовне для держави.

Розвиток благодійності в Україні показує позитивну динаміку. Протягом останніх років спостерігається зміна пріоритетів фінансової підтримки благодійних організацій. Водночас, підтримка української армії та вирішення проблем переселенців залишаються активними напрямами волонтерської допомоги.

Список використаних джерел:

1. Бежук О. Перша світова війна в системі бінарних опозицій жіночого та чоловічого досвідів // Народознавчі зошити. 2016. № 6. С. 1294–1302.

2. Гветадзе І. Г. Функціонування доброчинних об'єднань та установ різної конфесійної приналежності на Півдні України (XIX – початок XX ст.) // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. 2011. Вип. 19. С. 394–401.

3. Донік О. М. Благодійність в Україні (XIX – початок XX ст.) // 90 Український історичний журнал. 2005. № 4. С. 159–177.

4. Соціальна робота навч.-метод. комплекс / за ред. В. П. Андрущенка [та ін.] ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т соц. роботи та упр., Держ. соц. Служба для сім'ї, дітей та молоді.. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2006. – 400 с.

Дмитрук Ярина Тарасівна *Магістрантка кафедри психології Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Львів).*

Науковий керівник:
Компанович Маріанна Станіславівна *Кандидат психологічних наук, завідувачка кафедри психології Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Львів)*

ЗАЛУЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА ЯК ЗАСІБ ЗМЕНШЕННЯ СТРЕСОГЕННОГО ВПЛИВУ ВІЙНИ

Російсько-українська війна завдає трагічного впливу на дітей та молодь. Згідно зі статистикою ООН, з 24.02.2024 р. по 13.03.2023 загинуло 494 неповнолітніх, ще 979 було поранено [1]. Ці сумні цифри підтверджують на важливість забезпечення всіх можливостей для захисту та поліпшення життя юні протягом проведення бойових дій. Молоді люди є особливо вразливими, адже переважно не мають політичних важелів впливу, ще шукають власне місце в суспільстві, здобувають професію та необхідні соціальні зв'язки в громаді. Таким чином всі аспекти їх здоров'я та добробуту є під загрозою.

На тлі вищеперелічених ризиків, однією з гострих проблем є погіршення психологічного стану молоді в Україні. Війна та пов'язані з нею події (зміна місця проживання через близькість бойових дій, розрив занчущих стосунків чи смерть близьких, зниження доходу, блекаути тощо) здійснили негативний вплив на юнаків та дівчат. Станом на 2022 р. 28% опитаних представників українського юнацтва підтвердили погіршення свого психічного здоров'я (згідно з дослідженням, проведеним за ініціативи та підтримки ООН і МЗС Данії) [2, с. 4].

Досвід спільнот, що пережили війну, вказує на ризик поширення психопатологічних симптомів серед неповнолітніх, особливо за умови браку доступних служб психологічної та психосоціальної допомоги. Альтернативним та більш бажаним варіантом розвитку подій є сприяння захисним процесам для підвищення ймовірності позитивного розвитку в контексті поточних труднощів. Актуальні результати досліджень вказують на те, що молодь може успішно брати ініціативу та ставати активним фасилітатором позитивних суспільних змін (Джордано Ф. з колегами, 2024 р.). Рушіями таких процесів є низка факторів: позитивне мислення, відчуття контролю, усвідомлення та регулювання емоцій, набуття близьких стосунків та підтримка громади [3].

Волонтерська діяльність є вдалим прикладом поєднання вищезазначених факторів. З початком повномасштабного вторгнення армії Російської Федерації на територію України частка молоді серед волонтерів зросла з 20% до 42%, а частка незадіяних юнаків та дівчат знизилася від 62% до 50%. Позитивною тенденцією є те, що добровільно допомагати співвітчизникам почали навіть ті молоді громадяни, як не були раніше залученими в жодну суспільно-корисну діяльність та не були соціально активними [2, с. 57].

Найпоширенішими напрямами волонтерства серед української молоді є:

- допомога Збройним силам України;
- фізична допомога на місцях;
- допомога внутрішньо переміщеним особам, біженцям;
- збір коштів на інші гуманітарні цілі [2, с. 58].

Добровільне залучення до допомоги цивільним співвітчизникам та Збройним силам України свідчить про оптимістичні настрої юних волонтерів, їхню віру в значущість власних зусиль та високі шанси на покращення військової та гуманітарної ситуації на користь України. Крім того, ці зусилля дають відчуття контролю: волонтерська діяльність передбачає відповідальність за якісне та швидке виконання благотворчих процесів, частина з яких під силу юнакам та дівчатам, що зберегли й продовжують

примножувати внутрішній локус контролю. Саме внутрішній локус контролю є запорукою того, що особистість усвідомлює причинно-наслідкові зв'язки пов'язані з власними діями, що робить її більш впевненою собі та орієнтує опиратися на власні сили навіть в екстремальних ситуаціях [4].

Усвідомлення та регулювання є однією з ключових стратегій захисту психіки в умовах війни. Це пов'язано із взаємозв'язком емоцій із іншими компонентами особистості. Найсучасніші погляди на структуру людського «Я» передбачають його трикомпонентність, а саме: 1) когнітивну складову (переконання); 2) емоційно-забарвлене ставлення до переконань; 3) реакція на переконання, підкріплене емоціями (поведінкова складова) [4]. Таким чином здорове проживання та регулювання емоцій є запорукою створення та втілення найефективніших стратегій не лише проживання дистресу, спровокованого війною, а й збереження свого ресурсу для залучення до волонтерського руху.

Набуття нових стосунків має неабияке значення в контексті можливих пережитих втрат, а й ефективної співпраці з іншими представниками волонтерської спільноти. Такі зв'язки мають позитивний вплив на динаміку українського суспільства: частка людей, які мають негативне ставлення до представників ромського етносу чи ЛГБТК+ спільноти знизилася серед юних українських волонтерів [2, с. 5].

Крім того, на тлі збройних конфліктів часто відбувається явище, яке можемо охарактеризувати як послаблення «мереж безпеки», які допомагають молодим людям залишатися резильєнтними: родичі та близькі віддаляються одне від одного, бо кожен з них намагається впоратися зі свою травмою, спричиненою війною. Громадянська активність, підтримка співвітчизників стає альтернативним джерелом підтримки [5].

Отже можемо стверджувати, що волонтерська діяльність є ефективною стратегією зменшення стресогенного впливу війни та запорукою зниження ризиків розвитку психопатологічних симптомів на тлі російського вторгнення. Українська молодь, ак-

тивно залучена до допомоги цивільним і військовим та підтримки чи відновлення інфраструктури зберігає позитивні переконання, підкріплюючи їх позитивним емоційним забарвленням, має більше важелів позитивного впливу на українське суспільство й розбудовує міцні зв'язки у ньому, що допомагає підтримувати психологічну стійкість та ресурсний стан.

Список використаних джерел:

1. Ukraine: civilian casualty update 13 March 2023. United Nations : веб-сайт. URL: http://surl.li/rbphy (дата звернення: 29.02.2024).

2. Волосевич І., Когут І., Жерьобкіна Т., Назаренко Ю. Вплив війни на молодь в Україні : звіт. Київ : 2023 р. 76 с. URL: http://surl.li/jddbi (дата звернення: 29.02.2024).

3. Giordano F., Lipscomb S., Jefferies P., Kwon A., Giammarchi M. Resilience processes among Ukrainian youth preparing to build resilience with peers during the Ukraine-Russia war. Frontiers in Psychology. Sec. Developmental Psychology. 2024. Вип. 15. с. 1–13.

4. О. А. Демчук. Локус контролю в структурі Я-концепції особистості як когнітивна детермінанта вибору копінг-стратегій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Психологічні науки. 2016. Вип. 2(1). С. 53–58.

5. UNICEF and EU empower youth in conflict-affected Ukraine. Unicef Ukraine : веб-сайт. URL: http://surl.li/rbpse (дата звернення: 29.02.2024).

Кішик Христина Олександрівна *Магістрантка кафедри психології Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Львів).*

Науковий керівник: ***Зошій Ірина Василівна*** *Кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Львів)*

НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ ФЕНОМЕН

Питання насильства щодо жінок в Україні є повсякчас актуальним та потребує постійного публічного обговорення. У нашому суспільстві ще немає чіткого усвідомлення, що насильство щодо жінок – це не норма і насильство – це не тільки, коли поламані ребра; словесні погрози, приниження і маніпуляції – це також про насильство.

По-перше, на це вплинули історично-культурні, релігійні норми та передумови, які регламентували роль жінки в суспільстві нижчою за роль чоловіка. По-друге, воєнні дії, які зараз тривають в Україні, тільки збільшують випадки насильства щодо жінок. За даними Національної поліції в період з січня по травень 2023 року зареєстровано 349 355 випадків домашнього насильства, в аналогічний період у 2021 році було зареєстровано 190 277 випадків [4].

Насильство щодо жінок – це будь-який акт насильства за ознакою статі, що завдає або може завдати фізичної, статевої чи психологічної шкоди або страждання жінкам, зокрема погрози здійснити такі акти, примушування чи свавільне позбавлення свободи, чи то в суспільному, чи в особистому житті [3].

Для протидії насильству щодо жінок на міжнародному рівні було затверджено низку документів, які дають визначення деструктивному феномену «насильство щодо жінок» та спрямовані

на викорінення насильства щодо жінок. Одними із найважливіших таких документів є Стамбульська конвенція та Декларація ООН про заборону насильства щодо жінок. В Україні заборонені усі форми насильства. Про це визначено та проголошено у Конституції України, у Законі України «Про попередження насильства в сім'ї» , в Кримінальному Кодексі України.

Насильство щодо жінок поділяється на такі види: психологічне, економічне, фізичне, сексуальне, домашнє та гендернозумовлене насильство.

До психологічного насильства відноситься: навмисні словесні образи, залякування, погрози, маніпуляції, шантаж, цькування, приниження, навмисне ігнорування, контроль. Економічне насильство – це навмисні дії, спрямовані на те, щоб позбавити особу житла, їжі, одягу, майна, коштів, на які особа має законне право. Фізичне насильство – це навмисне чи ненавмисне (в несвідомому стані) завдавання будь-якої фізичної шкоди особі, що загрожує її благополуччю, здоров'ю, життю. До сексуального насильства відноситься: сексуальні домагання, зґвалтування, будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру [1]. Завдаючи шкоди, кривдник, який застосовує будь-яку форму насильства, має на меті принизити іншу особу, порушуючи її права та свободу, гідність і честь, для того щоб підтвердити свою владу і контроль.

До насильства щодо жінок також відноситься домашнє насильство. Заборона та протидія домашньому насильству визначена в законі «Закон України про протидію та заборону домашнього насильства», укладеного у 2017 році. Основні правки та нормативно-правові акти до цього закону були доповнені тільки у червні 2022 році завдяки підписанню Стамбульської конвенції та широкому публічному обговоренню правозахисної спільноти, адвокатів та психотерапевтів.

На жаль, і по сьогоднішній день побутує думка, що домашнє насильство – це просто сварка, приватна справа двох людей, «сміття з хати виносити не потрібно». Але насильство (будь-яке) – це

травмуюча подія, яка негативно впливає на психічне та фізичне здоров'я і позбавляє постраждалу особу якісного життя, також може призводити до різних непоправних наслідків в майбутньому, з якими постраждала особа не завжди може справитися.

Стигматизація домашнього насильства змушує дуже багатьох жінок мовчати, оскільки вони почувають себе винними в тому, що сталося і бажають змінити своїх кривдників. Психологиня Ленор Уолкер описала процес насильства і чому жертви мовчать в моделі «Колесо насильства» [6]. Цей процес може бути вічним, якщо його не розірвати своєчасною допомогою жінкам, які потерпають від домашнього насильства. Домашнє насильство включає в себе усі форми насильства: психологічну, економічну, фізичну, сексуальну.

Питання гендернозумовленого насильства у нашому суспільстві на сьогоднішній день постає дуже гостро, оскільки багато людей не розуміють визначення гендернозумовленого насильства, заперечують і не приймають питання перегляду доцільності гендерних ролей, які уже не є актуальними в 21 столітті для гармонійного життя ментально здорових людей в суспільстві.

Гендернозумовлене насильство – це насильство, яке вчиняється щодо людини через її приналежність до певного гендеру та статі [5]. На жаль, Кримінальний Кодекс України не дає повного визначення гендернозумовленому насильству і визначає таке насильство, як насильство за ознакою статі [2]. Проте від гендернозумовленого насильства потерпають усі: і жінки, і діти, і чоловіки.

Причиною гендернозумовленого насильства є не стать, а гендерна роль, яка засвідчує сильнішу (влада і контроль) і слабшу (жертва) сторони. До гендернозумовленого насильства відносять: психологічне, економічне, фізичне, домашнє насильство, примусовий шлюб, примусовий аборт, гендерну дискримінацію та інші форми.

Обговорення насильства щодо жінок потрібне для того, щоб цей феномен сприймався у суспільстві, як деструктивна поведінка, а не норма з подальшим її викоріненням та створенням психо-

едукаційних програм, як для реабілітації постраждалим особам, так і для реабілітації кривдникам, так і для розвитку обізнаності суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Державний сайт Гаряча лінія з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей https://1547.ukc.gov.ua/dovidkova-informatsiya/protydiya-nasylstva-za-oznakoyu-stati/shho-take-nasylstvo/

2. Кримінальний кодекс України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами // https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462546

4. Національна поліція України https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/chasti-zapiti/protidiya-domashnomu-nasilstvu

5. UNICEF Ukraine Запобігання та протидія проявам насилля https://www.unicef.org/ukraine/media/8856/file/Protydia_nasylstvu.pdf

6. Walker, Lenore E. (1979) The Battered Woman. New York: Harper and Row.

Медвідь Федір Михайлович — *Доктор наук в галузі політології, кандидат філософських наук, доцент, професор МКА, академік Міжнародної академії безпеки життєдіяльності, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Київ).*

Урбанський Максим Вікторович — *Магістр права, аспірант кафедри теорії держави і права та конституційного права Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Київ).*

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ

У сучасному світі активно формуються нові системи міжнародної взаємодії, так як швидко зростають. новітні загрози XXI ст., такі як міжнародний тероризм і організована злочинність, розширюють сферу дії, збільшують свою вагу виклики, пов'язані з поширенням зброї масового знищення, енергетичною безпекою, глобальними змінами клімату, атаками на інтернет-простір (кібернетична безпека), піратством. Складність різноспрямованих чинників, що діють у глобальному міжнародному середовищі, спричиняють пошуки адекватних відповідей, нових концептуальних підходів до безпеки [14, с. 29–69; 12]. Після Другої світової війни, в межах діяльності ООН, окремі елементи колективної безпеки були кодифіковані в її Статуті. Однак Косовська криза та війна в Іраку (2003) однозначно поставили під сумнів не лише систему міжнародного права, але й усталені норми міждержавних відносин. Далі перелік можна продовжувати «подвигами» Росії проти міжнародного права (Південна Осетія (2008), Україна (2014).

Вторгнення Російської Федерації на територію України стало новою стадією війни, яка триває вже десятий рік, і гібридної агресії, закоріненої у неготовності Кремля і значної частини росіян під впливом пропаганди сприйняти незалежність нашої держави і навіть саме існування українського народу. У цих умовах особливого значення набуває правовий фронт протистояння агресору, бо деокупація виступає як процес в царині політико-правового фронту з питань протидії російській агресії, відновлення територіальної цілісності України, захисту прав громадян України в умовах війни й окупації та притягнення до юридичної відповідальності держави агресора, а також осіб і організацій, винних у скоєнні воєнних злочинів, колабораційній та іншій антидержавній діяльності [1, с. 1–224; 6, с. 96–117].

Національна безпека виступає як важлива функція кожної держави, що покликана гарантувати здатність країни зберігати цілісність, суверенітет, політичні, економічні соціальні та інші основи суспільного життя і виступати як самостійний суб'єкт міжнародних відносин. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони, як зазначено у ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України», спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій» [3; 13].

Закон України «Про основи національної безпеки України» (2003), Закон України «Про національну безпеку України» (2018) визначили загрози національним інтересам і національній безпеці України у зовнішньополітичній сфері, у сфері державної безпеки, у воєнній та сфері безпеки державного кордону України, у внутрішньополітичній сфері, в економічній сфері, у соціальній та гуманітарній сферах, в екологічній сфері, в інформаційній сфе-

рі (ст. 7) та основні напрями державної політики з питань національної безпеки у цих сферах (ст. 8)[3; 13].

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010) теж визначив засади внутрішньої політики у сфері національної безпеки і оборони (ст. 6) та загрози внутрішній політиці в економічній сфері (ст. 7), соціальній сфері (ст. 8), екологічній сфері та сфері техногенної безпеки (ст. 9), в гуманітарній сфері (ст. 10).

Нова редакція Стратегії національної безпеки України була розроблена і введена в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року №392 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» [11; 13; 9, с. 100–108].

Основними цілями Стратегії є: мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави; утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО [11; 13; 5, с. 76–82].

Досягнення визначених цілей потребує: зміцнення Української держави шляхом забезпечення поступального соціально-політичного й соціально-економічного розвитку України; якісно нової державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки та створення ефективного сектору безпеки й оборони України; нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки. що передбачає створення ефективного сектору безпеки і оборони і уможливлює стабільний суспільно-політичний та со-

ціально-економічний розвиток України; нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки [11; 13; 7, с. 178–188; 8, с. 221–229].

Втілення в життя засад національної безпеки полягає у реалізації національних інтересів, що виступають як реалізація природного права народу на самостійне існування та включеність його у світову цивілізацію [2; 12]. До актуальних проблем національної безпеки вартує віднести проблему цінності безпеки, адже система національної безпеки включає широкий спектр державних і недержавних інститутів, що діють в інтересах досягнення необхідного рівня захищеності від загроз і небезпек у різних сферах життєдіяльності.

Важливу нішу у вирішенні цілого ряду питань займають волонтерські організації, бо саме мобілізація ресурсів громадянського суспільства в Україні була реалізована саме через волонтерство у зв'язку із зовнішньою загрозою втрати територіальної цілісності української держави. Хоча такий чинник не є типовим для активізації волонтерського руху в інших країнах світу, він в Україні спрацював [10, с. 27]. Одним з чинників активізації волонтнрського руху в період 2014–2015 рр. стало доповнення функцій державних структур у сфері забезпечення обороноздатності країни. До об'єктивних причин дослідники відносять обмеженість фінансових ресурсів та наслідки анексії АР Крим та бойові дії на території Донецької та Луганської областей. Серед суб'єктивних чинників дослідники називають: неефективну систему управління у багатьох сферах державного управління; застарілі стандарти матеріального забезпечення Збройних Сил України та підходи до забезпечення обороноздатності країни; зниження боєздатності військових частин і підрозділів; корумпованість правоохоронних органів та інших органів державної влади і місцевого самоврядування; відсутність модернізації зброї та військової техніки; неготовність органів, відповідальних за соціальну політику держави, реагувати

на зміну місця перебування великої кількості внутрішньо переміщених осіб [10, с. 29].

У 2014 р. Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", яким визначено такі повноваження Центрального органу виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності: відповідальність за забезпечення формування та ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб; забезпечення надання внутрішньо переміщеним особам гуманітарної допомого; розробка державних програм підтримки та вирішення соціально-побутових питань внутрішньо переміщених осіб; подання Кабінету Міністрів України пропозицій про заходи, необхідні для реалізації цього Закону, щодо забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб [4].

Отже, волонтерські організації відігравали і відіграють важливу роль як структурні елементи громадянського суспільства у зміцненні і забезпеченні багатьох сегментів національної безпеки і оборони України.

Список використаних джерел:

1. Деокупація. Юридичний фронт [Електронне видання]: матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 р.) / Державний торговельно-економічний університет, Українська асоціація порівняльного правознавства, Українська асоціація міжнародного права, Асоціація реінтеграції Криму; упоряд. і наук. ред. О. В. Кресін. – Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2022. – 224 с.

2. Євроатлантичний вектор України: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, І. О. Кресіна, А. І. Кудряченко, Ю. С. Шемшученко та ін. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Національна академія наук України, – 2019. – 328 с.

3. Закон України «Про національну безпеку України» // Відомості Верховної Ради (ВВР) – 2018. – № 31, С. 241.

4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII (у ред. від 03.08.2022 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/sp:max50:nav7:font2

5. Заросило В. О., Медвідь Ф. М., Авсієвич А. В. Права людини як цінність // Збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції «Роль юриспруденції у формуванні сучасного суспільства». Частина І. К.: Вид-во Людмила, 2023. – С. 76–82.

6. Лазарович М., Мироненко П. Московсько-українська війна (2014 – 2024 роки): монографія 4-те вид., переробл. Київ: Політія, 2024. – 520 с.

7. Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф. Гуманітарна безпека України // Забезпечення національної безпеки за основними напрямами життєдіяльності України: навч.пос.: у 2-х ч.: Ч. І. / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.: за заг.ред. А. М. Кислого і М. П. Стрельбицького. К.: МАУП, 2021. – С. 178–188.

8. Медвідь Ф. М., Твердохліб А. І. Екологічна безпека України // Забезпечення національної безпеки за основними напрямами життєдіяльності України: навч.пос.: у 2-х ч.: Ч. І. / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.: за заг.ред. А. М. Кислого і М. П. Стрельбицького. К.: МАУП, 2021. – С. 221–229.

9. Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф.Національна безпека України в умовах деокупації: актуальні проблеми // Політологічні читання імені професора Богдана Яроша : зб. наук. пр. та навч.-метод. праць / за заг. ред. В. І. Бортнікова, О. Б. Ярош, Я. Б. Яроша. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – Вип. 11. – 252 с. – С. 100–108.

10. Панькова В. О., Касперович О. Ю., Іщенко В. О. Розвиток волонтнрської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи // Український соціум. 2016. №2(57). С. 25-40.

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України

від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 392/2020.

12. Стратегічні пріоритети політико-правового розвитку України в контексті європейської інтеграції: монографія / кол. авт.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Норма права, 2024. – 860 с.

13. Стратегії національної безпеки України: навчальний посібник для закладів вищої освіти / за заг. Редакцією д.ю.н, проф. А. М. Кислого. Київ: «вид-во Людмила», 2023. – 516 с.

14. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: ПЦ «Фоліант», ВД «Стилос», 2009. – 572 с.

Медвідь Федір Михайлович — *Доктор наук в галузі політології, кандидат філософських наук, доцент, професор МКА, академік Міжнародної академії безпеки життєдіяльності, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Київ).*

Твердохліб Анатолій Іванович — *Магістр права, аспірант кафедри теорії держави і права та конституційного права Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Київ).*

НОРМАТИВНО–ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Волонтерство виступає важливим соціокультурним феноменом сучасної України, її цивілізаційним брендом, одним з елементів національної самоідентифікації української нації, визначальною засадою зовнішньої та внутрішньої політики держави як на національному, так і міжнародному рівнях. В Україні волонтерство розглядається як один із важливих засобів розвитку суспільства, навчання й оволодіння новими знаннями, навичками та вміннями, а також як один із способів розвивати сильну правову Україну державу, що захищає права людини, цінує особистість, підтримує європейські цінності та формує громадянське суспільство. Це унікальний соціальний ресурс з різними видами, формами, методами діяльності, що доповнює подальші перспективи для активізації духовного, культурного й інтелектуального потенціалу нації [2, с. 4–5]. Феномен волонтерської діяльності в Україні знайшов осмислення у дисертаційних дослідженнях ряду авторів, зокрема, Сидоренка К. О. [10], Сірка В. С. [11], Петренка І. В. [7],

Вашковича В. В. [1], цілого ряду наукових статей, навчальних посібників і монографій.

На міжнародному рівні питання організації та здійснення волонтерської діяльності регулюють документи, розроблені різними міжнародними організаціями, зокрема, резолюцією Генеральної асамблеї ООН 73/140 від 19 грудня 2018 р. «Волонтерство для Порядку денного сталого розвитку до 2030 року» [8]. Одним із основоположних документів правового регулювання волонтерської діяльності в усьому світі є Загальна декларація волонтерів, прийнята 14 вересня 1990 року у Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної асоціації добровольчих зусиль (IAVE). IAVE було створено в 1970 році, кожні два роки вона проводить Всесвітні конференції волонтерів. У цьому документі волонтерська діяльність розглядається як інструмент соціального, економічного, культурного й екологічного розвитку і підкреслюється, що волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди та позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у спільній діяльності в межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва справедливішого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і професій. Нині цей документ є основою декларацій волонтерів окремих країн, національних і регіональних концепцій, програмних документів окремих організацій та рухів. Він не тільки визначає ключові цінності волонтерства, а й регламентує діяльність волонтерських спільнот.

У січні 2001 року Міжнародною радою директорів Міжнародної асоціації волонтерських зусиль на XVI Всесвітній конференції добровольців було прийнято Декларацію про волонтерську діяльність, в якій закріплені принципи волонтерської діяльності: визнання права на волонтерство за всіма чоловіками, жінками

та дітьми, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального стану; повага гідності та культури всіх людей; надання допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в дусі партнерства та братерства; визнання рівної важливості особистих і колективних потреб, сприяння їх колективному забезпеченню; перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, стимулюючи при цьому ініціативу та творчість людей, надаючи кожному можливість бути творцем, а не користувачем, спостерігачем [5, с. 116].

Важливим кроком у напрямі адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні стало видання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. №225-р «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху» [9]. Перше офіційне визнання волонтерської діяльності та закріплення її на нормативно-правовому рівні в Україні було зроблене у Постанові Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1895 «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» [6].

У цьому документі волонтерська діяльність визначалась як «добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб–волонтерів, яка спрямована на надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, та сприяє самореалізації волонтера»[6].

19 квітня 2011 року у зв'язку з проведенням в Україні футбольного чемпіонату Євро-2012 було прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність». Цим Законом було визнано, що «волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги»[4]. Законом також визначено напрями здійснення волонтерської діяльності; шляхи здійснення її підтримки державою; особливості правового статусу волон-

терів і діяльності волонтерської організації; питання укладання договору про провадження волонтерської діяльності.

Ст. 5 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська організація визнавалась як «юридична особа, яка здійснює свою діяльність без мети одержання прибутку і отримала статус волонтерської» [4; 3, с. 267].

Справжнійнародний волонтерський рух в Україні зародився у 2014 р. на Майдані Незалежності у Києві під час Революції Гідності, коли тисячі людей як місцевих, так і з інших регіонів, надавали безкоштовну допомогу мітингувальникам: організовували польові кухні, встановлювали намети, допомагали в розміщенні мітингувальників у квартирах киян.

Отже, короткий огляд нормативно-правових актів, що регулюють волонтерську діяльність в Україні, засвідчив їх достатню кількість та постійне удосконалення. Вони, на думку фахівців, достатньою мірою забезпечують передумови для становлення волонтерського руху в Україні, його поширення та організаційного оформлення, а грунтовна законодавча база волонтерської діяльності є свідченням визнання державою ролі волонтерства як важливої складової розбудови громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Вашкович В. В. Адміністративно-правове забезпечення волонтерства як складова соціальної функції держави: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 220 с.

2. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія /П.Горінов, Р.Драпушко. К.: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.

3. Горінов П. В., Драпушко Р. Г. Адміністративно-правове регулювання волонтерського руху в Україні // Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 267. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2022/57.pdf.

4. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: https://zakononline. com.ua/documents/show/ 317209___551310.

5. Мандзій І.В. Аналіз міжнародних документів у сфері волонтерського руху // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 8.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1895 «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-п (втратила чинність).

7. Петренко І. В. Організаційно-методичні основи удосконалення підготовки спортивних волонтерів в системі проведення змагань: дис. … канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.01. Харків, 2018. – 277 с.

8. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/73/140 від 19.12.2018 р. «Волонтерство для Порядку денного сталого розвитку до 2030 року». URL: https://www.unv.org/news/resolution-volunteering-2030-agenda-sustainable-development-formally-adopted-un-general

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. № 225-р «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225- 2003-р (втратило чинність).

10. Сидоренко К. О. Адміністративно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Запоріжжя. 2013. – 18 с.

11. Сірко В. С. Адміністративно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2018. – 204 с.

Михайленко Сергій Миколайович *Кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Яготинського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Яготин)*

МЕЦЕНАТСЬКА ТА БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РОДИНИ РОЗУМОВСЬКИХ

Історія благодійності в Україні є невід'ємною складовою національного минулого. Взагалі прояви доброчинності можна вважати ідентифікуючою ознакою українського національного характеру.

Історія родини останнього козацького гетьмана Кирила Розумовського відрізняється від історій інших відомих родин козацької старшини. Якщо більшість старшинських родин впродовж поколінь будували кар'єру, дбаючи про авторитет родини, то Розумовські отримали усе й одразу.

Рід Розумовських походив з реєстрових козаків, але долею був піднятий до найбагатших родин Російської імперії. Маючи гарні вокальні здібності та привабливу зовнішність, Олексій Розум – старший брат Кирила Розумовського, 22-річним юнаком потрапив до придворного хору в Санкт-Петербурзі. Невдовзі він став фаворитом російської імператриці Єлизавети Петрівни, а потім таємно обвінчався з нею. Завдяки цьому вся родина Розумовських та їх родичі й свояки дістали великі маєтки, посади і впливи в Російській імперії. За підтримкою Олексія Розумовського, у 1750 р. було відновлено гетьманство в Україні, й гетьманом став його брат Кирило Розумовський.

Родина Розумовських зробила вагомий внесок в історію та культуру України. Своїми визначними діяннями Розумовські увесь час підтверджували свій родинний девіз – «Famam exfendere factis!» або «Славу примножувати ділами!».

Усі представники роду Розумовських були щедрими меценатами Православної Церкви. Найбільшу пам'ять про свій рід як

меценатів, Розумовські залишили у будівництві собору Різдва Богородиці (1752–1763) в Козельці, де похована його фундаторка Наталія Дем'янівна Розумовська, мати Олексія та Кирила. Збудований собор у 1752–1763 роках на замовлення родини Розумовських за проєктом архітектора Андрія Квасова та за участю Івана Григоровича-Барського, який є автором декору.

На своїй батьківщині в с. Лемеші Олексій Розумовський залишив Трьохсвятительську церкву, збудовану над могилою батька Григорія Розума. Родині Розумовських належить і побудова будинку полкової канцелярії в Козельці.

На кошти Кирила Григоровича у 1802 році в Батурині була збудована та відкрита церква в ім'я Воскресіння Христового, яка стала усипальницею останнього гетьмана України.

За кошти Кирила Розумовського у 1795–1800 рр. був побудований Троїцький собор з дзвіницею в м. Яготині. Проект розробив відомий російський архітектор Микола Львов. Троїцький собор згадував Тарас Шевченко у своєму творі «Близнюки» та «Щоденнику». Окрім того, собор згадували у своїх спогадах численні мандрівники, що потрапляли до міста. Нажаль, у 1936 радянська влада зруйнувала цю святиню.

Окрім того, Кирило Розумовський був великим шанувальником музики, за свідченнями сучасників, усіляко підтримував своїх талановитих земляків при царському дворі. Існує версія, що саме він привіз відомого майбутнього композитора Максима Березовського до Санкт-Петербурга. Це стимулювало формування кар'єри соліста й композитора європейського масштабу. 1769 року Максиму Березовському було навіть сплачено навчання у Болонській філармонійній академії в Італії.

Славу відомого мецената отримав Андрій Розумовський, що був другим сином Кирила Розумовського. Він мав титул графа, пізніше князя, був дипломатом, дійсним таємним радником 1-го класу. Більшу частину свого життя він провів у Відні. Там же граф Андрій познайомився з 21-річним Людвігом ван Бетховеном.

Нащадок українських козаків, який співпрацював із Гайдном і Моцартом, узяв матеріальну опіку над композитором: надав пожиттєву ренту великому німецькому композитору. У 1808 р. Андрій Кирилович організував найкращий квартет свого часу і перший в Європі ансамбль постійного складу, для створення квартету він найняв трьох музикантів, а другою скрипкою ансамблю був сам князь Андрій. Квартет відразу став квартетом Бетховена, у його репертуарі було все, що створював Бетховен нового, і виконувалося як того хотів автор. Людвіг ван Бетховен присвятив Андрію Розумовському П'яту та Шосту симфонії, а також три струнні квартети, що отримали назву квартетів Розумовського.

Родина Розумовських поправу увінчала себе славою українських благодійників та меценатів. Їхня діяльність засвідчує, що Розумовські завжди відчували себе невід'ємною частиною українського народу.

Перхайло Неля Антонівна

Кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Університету Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна підготовка майбутніх фахівців і соціальної роботи традиційно передбачає формування професіонала, готового до вирішення широкого спектру соціальних проблем, допомоги різним групам клієнтів у подолання складних життєвих обставин. У світлі чого волонтерська діяльність трактується як важливий напрям та професійний інструмент працівників соціальної сфери, що набуває сьогодні особливого значення.

Насамперед зауважимо, що під волонтерською діяльністю узагальнено розуміємо *добровільну неприбуткову діяльність, спрямовану на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і скерована на самореалізацію волонтера* [3]. Серед ключових її ознак заведено визначати: соціальну користь, неприбутковість і добровільність. У контексті соціальної роботи волонтерська діяльність переважно пов'язувалася з:

- наданням допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах (за місцем проживання особи; у стаціонарних інтернатних установах та закладах; реабілітаційних установах; закладах денного перебування; територіальних центрах соціального обслуговування; в установах тимчасового або постійного перебування та в інших закладах соціальної підтримки (догляду);
- залученням пенсіонерів, дітей та молоді до участі у волонтерській діяльності;

- встановленням зв'язків з міжнародними волонтерськими організаціями.

Найпоширенішими послугами при цьому вважаються: придбання і доставка медикаментів, продовольчих, промислових та господарських товарів, книг, газет, журналів, гарячих обідів; приготування їжі, годування; допомога у проведенні заходів особистої гігієни; прибирання; обробіток присадибних ділянок; виконання ремонтних робіт; відвідування хворих у стаціонарних медичних закладах; читання художньої літератури, преси, написання листів; організація дозвілля тощо [3].

При цьому працівники соціальних служб покликані виконувати низку координаційних функцій, надаючи волонтерам (фізичним особами чи об'єднанням) усебічну підтримку щодо змісту, можливостей і провадження їхньої діяльності та контролюючи якість останньої.

Із початком масштабного вторгнення росії в Україну можна пов'язати новий етап розвитку вітчизняного волонтерства. По суті – це народження волонтерського руху, що проходить шлях від стихійного до складно організованої системи. На наш погляд, найважливішим чинником і рушієм при цьому є волонтер, якого належить підтримувати і готувати.

Визначені дослідниками (Е. Клері, М. Снайдер [4]) провідні мотиви волонтерської діяльності: цінності, прагнення до покращення СЖО, соціальність, розуміння, кар'єра і захист – нині можуть стати чіткими орієнтирами в підготовці як майбутніх волонтерів, так і працівників соціальних служб, відповідальних за оптимізацію їхньої діяльності. У зв'язку з цим підготовка до волонтерства органічно вплітається в особистісний, фаховий розвиток і саморозвиток студентів, даючи змогу реалізувати актуальні для них очікування та прагнення:

- ініціювати зміни;
- бути частиною команди (мотивація причетності);
- набути й розвинути практичні, соціальні навички;
- стати активним і корисним (мотивація визнання);
- виробити саногенне мислення, прокачати емоційний інтелект;
- самореалізуватися тощо.

Оптимальним контекстом цього, на наш погляд, є опанування здобувачами волонтерського менеджменту, що може бути представленим в освітній програмі професійної підготовки фахівців із соціальної роботи як окремим освітнім компонентом, так і змістовим складником навчальної дисципліни, практики, сполучною ланкою міждисциплінарного підходу, напрямом позанавчальної діяльності та ін.

З досвіду нашої роботи в межах ОПП «Соціальна робота», підготовка до волонтерської діяльності передбачає системне опанування волонтерського менеджменту в межах:

- змісту окремих освітніх компонентів;
- волонтерської практики;
- послідовного впровадження міждисциплінарного підходу;
- заходів позанавчальної діяльності;
- самоврядних, громадських студентських активностей та ін.

При цьому пильної уваги заслуговує міждисциплінарна підготовка майбутніх фахівців із соціальної роботи до кваліфікованого супроводу волонтерів, ефективного здійснення:

- супервізії;
- протидії психоемоційному виснаженню («втомі співчуття»);
- менторської підтримки;
- сприяння фізичній, психологічній, цифровій безпеці волонтерської діяльності та ін.

Така настанова вимагає командної роботи науково-педагогічних працівників різних кафедр, фахівців-практиків, представників волонтерських формувань у процесі реалізації відповідної освітньо-професійної програми.

Окремо зупинимося на виробленні у здобувачів знань, умінь, навичок особистісно-професійних якостей, що не тільки традиційно охоплюються фаховими компетентностями, але й низкою важливих для волонтерської діяльності soft skills, серед яких:

- *соціально-комунікаційні* (встановлення і підтримання контактів, копінг-стратегії, атиманіпулятивні та конфліктологічні вміння, асертивність);
- *навички командоутворення і роботи в команді* (рекрутинг, адаптація і мотивація волонтерів);

- *відповідальність* (координація волонтерів, керівництво проєктами);
- *лідерство* (пошук і підтримання лідерів думок, супроводження засновників громадських організацій і благодійних фондів) тощо.

Складність і психоемоційна напруженість волонтерської діяльності вимагає уваги до емоційного інтелекту осіб, причетних до неї. Тому у здобувачів вищої освіти систематично формуємо емоційний інтелект як здатність:

- розуміти й регулювати власні і чужі емоції, саморозуміння;
- розвивати власний адаптаційний, антистресовий потенціал, (стресостійкість);
- попереджувати особистісне і професійне вигорання;
- підтримувати загальний оптимістичний настрій та ін.

Узагальнюючи, зауважимо, що нинішні ризики і проблеми волонтерів через невпорядкованість правового забезпечення, виснаження ресурсів громадян, відсутність стрункого злагодження і відкритого діалогу із владними інституціями, попри високий рівень життєвих загроз, психоемоційного виснаження волонтерів загострюють необхідність системної підготовки до якісної волонтерської діяльності, а також спонукають до згуртування фахівців різних спеціальностей, громадянського суспільства заради цього.

Список використаних джерел:

1. Калениченко Р.А. Волонтерство в соціальній роботі : Навч. посіб. К. : КиМУ, 2008. – 86 с.

2. Горєлов Д. М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. / Д. М. Горєлов, О. А. Корнієвський. К. : НІСД, 2015. – 36 с.

3. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://surl.li/rnqrh

4. Путівник з волонтерства в Україні: законодавство, менеджмент, найкращі практики. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://nssu.gov.ua/news/putivnyk-z-volonterstva-v-ukraini-zakonodavstvo-menedzhment-ta-naikrashchi-praktyky

Усик
Олена Федорівна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Університету Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав)

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ВОЛОНТЕРСТВА

Історія становлення українського суспільства тісно пов'язана із благодійництвом як виявом нашої ментальності, патерналізму, щирості, прагнення допомагати у скрутні часи тим, хто найбільше цього потребує. Значення толоки і через століття не втрачає своєї ваги для українців. Громада ще задовго до її інституціоналізації у правовому полі в Україні була потужним ресурсом допомоги іншому, інструментом перетворення суспільства на активного суб'єкта.

Проте жорстка державна машина централізації влади на довгі десятиліття відтіснила громадянське суспільство на задній план, знецінивши, зокрема, і роль благодійництва. Переважно під тиском негативної соціально-політичної ситуації в Україні, викликаної збройною агресією росії, наш народ згуртувався для вирішення цілої низки проблем – від психоемоційної підтримки людей до власне боротьби зі зброєю в руках. Рушієм народного єднання стає волонтерська діяльність, що мобілізує ресурси громадянського суспільства для вирішення актуальних суспільних проблем.

Традиційно волонтерство досліджувалося з позицій його мотивів, проблем і перспектив (О. Балакірєва, І. Бекешкіна, Є. Головаха, О. Резнік, В. Степаненко, М. Шульга та ін.). Згідно із Законом України «волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [3]». У «Рекомендаціях щодо підтримки волонтерства», затверджених Генеральною асамблеєю ООН, термін «волонтерство» належить до «широко-

го спектра видів діяльності, включаючи традиційні форми взаємодопомоги та самодопомоги, офіційне надання послуг та інші форми громадянської участі, що здійснюються добровільно, для загального громадського блага, і де грошова винагорода не є головним мотивуючим фактором» [5].

Наразі вважаємо за необхідне звернутися до вивчення можливостей волонтерської діяльності як способу здійснення соціальної роботи, її ресурсного потенціалу, яким можна і слід оволодіти майбутнім фахівцям у процесі професійної підготовки, подальшого розвитку національного волонтерського руху для подолання викликів, що постали перед українським суспільством. У такий спосіб суб'єктивація українського волонтерського руху щодалі розширює кордони співпраці із державними інституціями, міжнародними організаціями, переводить суспільний у площину спільних дій, серед яких: просування і захист громадських ініціатив, сприяння соціально-громадянській самореалізації, самоствердженню та особистісно-професійному саморозвитку кожного українця, здійснення громадського нагляду за розподілом і використання державний і залучених фінансових ресурсів тощо.

Проте серйозним випробуванням та перешкодою на шляху системного розвитку волонтерського руху в Україні є законодавча неузгодженість, інертність владних інституцій, формалізм, загрози життю і здоров'ю волонтерів, недостатнє володіння людьми технологіями волонтерства, низька мотивація, нескоординованість зусиль, непродуктивна комунікація і невміння узгодити особистісну й професійну самореалізацію зі служінням народу.

Численні форми і напрями волонтерської діяльності (спортивний, патріотичний, екологічний, культурно-дозвіллєвий, пошуковий та ін.) нині поступаються соціальному і подієвому (викликаному війною) волонтерству, змінюючи мотивацію і цінності людей. Важливим компонентом стаю технології розвитку волонтерського руху, підготовки молоді до нього. Серед них варто назвати технології:

- мотивування і стимулювання волонтерів до результативної роботи, її обліку й структурування;
- розроблення програми волонтерської діяльності;
- рекрутингу волонтерів;
- підготовки волонтерів, зокрема, до забезпечення базових потреб внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців (харчі, одяг, взуття, засоби захисту) та їхніх сімей; медичного забезпечення цивільних і військових, допомоги в перевезенні тіл загиблих, пошуку зниклих безвісті, обміні полоненими тощо; цифровізації, платформізації, ІКТ та мережевих технологій (створення веб-платформ, порталів у форматі» держава+волонтери» для зміцнення обороноздатності, надання допомоги як ЗСУ, так і постраждалому населенню [3]);
- супроводу, супервізії волонтерів тощо.

Підготовка майбутніх волонтерів до систематичної діяльності має охоплювати прищеплення соціально-культурних, громадянських цінностей, навичок інформаційно-просвітницької, адаптаційної, захисної, пошукової, логістичної та ін. діяльності.

Важливою умовою цілеспрямованого розвитку благодійництва в державі виявляються:

- згуртування волонтерів та суспільства, імплементування волонтерської місії, цінностей до концептуальних документів громад;
- включення волонтерів до активної громадської діяльності і державної служби для посиленого контролю та представництва інтересів різних цільових груп;
- зміцнення зв'язків із міжнародними благодійницькими організаціями (програми амбасадорів) тощо.

Упровадження сучасних технологій в систему підготовки майбутніх волонтерів дає змогу впровадити позитивний вітчизняний і закордонний досвід самоорганізованої волонтерської діяльності, розбудувати координаційну структуру волонтерства в усіх регіонах нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Бевзенко Л. Волонтерський рух в Україні : методологічні проблеми концептуалізації та емпірична фіксація підсумків п'ятиріч-ної активності / Українське суспільство : моніторинг соціальних змін. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. С. 360–368.

2. Горєлов Д. М., Корнієвський О. А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські практики: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. 36 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf

3. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/3236-17.

4. Шульга М. О. Волонтерство. Матеріали до Національної доповіді «Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі» за моніторинговими даними Інституту соціології НАН України. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.i-soc.com.ua/institute/shulga.php

5. United Nations General Assembly (UNGA) (2002). Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38). Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session – Agenda item 108. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2002/a56r038-e.pdf

6. State of the World's Volunteerism Report – Transforming Governance [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.volunteeractioncounts.org/SWVR2015-frame/21337%20-%20SWVR%20report%20-%20ENGLISH%20-%20web%201.pdf

Чорноштан Євгеній Валерійович

Кандидат політичних наук, завідувач кафедри соціальної роботи Яготинського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Яготин)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БЛАГОДІЙНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЧАСІВ КОЗАЧЧИНИ

В побудові української держави, яка має багатовікову історію, важливе місце належить козацтву. Український народ, завжди асоціював козаків, як мужніх, відважних і хоробрих воїнів, захисників своєї держави. Але, окрім цих якостей, українські козаки зробили значний внесок у побудові нашої держави та активно розвивали і займалися благодійністю.

Тому, козацтво – це не лише суспільний стан з особливим способом життя, не лише самобутнє військове формування з тільки йому притаманним плетивом дипломатичних відносин з близькими і далекими сусідами. Козацтво було неповторною моделлю суспільного розвитку з оригінальним суспільно-політичним устроєм, своєрідним побутом, традиціями, етичними, правовими нормами та інститутами, культурою та фольклором [2, с. 5].

Як відомо із давніх українських джерел, благодійництво з'явилося задовго до появи козаччини. Важливим етапом та передумовою до появи благодійності було прийняття християнства в 988 р князем Володимиром Великим.

В сучасній українській літературі, благодійність або доброчинність, визначають, як безкорисливе надання допомоги потребуючим, які не є пов'язаними з благодійником [1, с. 5].

Дуже часто, благодійність ототожнюють з філантропією, що в буквальному перекладі з грецької означає людинолюбство. Саме таку любов до людей і своєї держави мали українські козаки. Сповненні християнськими постулатами, вони активно та все-

бічно допомагали людям. Дуже слушно про українських козаків зазначав великий історик І. Яворницький: «Козаки були добродушні, безкорисливі, щедрі, схильні до щирої дружби – їм була притаманна висока любов до свободи, глибока повага до старших воїнів, до всіх військових ступенів» [3, с. 173].

Як уже зазначалося, козаки були глибоко віруючими людьми, які любили і шанували слово Боже. Тому в основу свого життя вони глибоко прийняли слова Ісуса Христа: «тому, хто просить у тебе, давай, та від того, хто бажає запозичити в тебе, не відвертайся», «будьте всі несварливі, співчутливі, братолюбні, дружні, лагідні»; «не сплачуй злом за зло чи прокльоном за прокляття»; «ухиляйся зла і роби тільки добро», «благословенні милосердні, бо їм дано буде прощення».

Віддаючи перевагу духовним цінностям над матеріальними, козак, який досягав похилого віку роздавав все своє майно бідним людям, а сам йшов в жити в монастир. Це був своєрідний обряд на який збиралися дивитися велика кількість людей: «Обряд проходив частіше за все дуже пишно й урочисто: козак був одягнений у найдорожчу одежу, найкращу зброю, з великим гаманцем золотих монет, які він пригорщами розсипав для всіх; накупляв цілий віз їжі і горілки та пригощав, їдучи по вулиці, майже всіх свідків цієї процесії, усіх бажаючих аж до самої святої обителі... Святість чернечого життя й усвідомлення всієї марноти власного життя в Січі змушувало багатьох козаків на весь піст, а навіть і на все життя залишатися в монастирях чи жертвувати «за відкуплення», чи «прощу» багато грошей...» [3, с. 257].

Вважливо наголосити, що благодійництвом в той період час в основному займалися гетьмани та старшини, а для простих козаків була притаманна взаємодопомога та підтримка.

Будучи постійно у походах, захищаючи свої землі, козаки на Запорізькій Січі відкривають низку соціальних закладів. Найбільш поширеними були шпиталі при монастирях. Які з часом стають проявом благодійницької допомоги. Тобто підтримка на-

давалася не тільки пораненим воїнам, а й членам їх сімей. Багато козаків (так званих характерників) знали таємниці лікування, навіювання.

Також, варто зазначити про розвиток освіти і громадської опіки. Як відомо, українські козаки були глибоко віруючими людьми. Значний дохід вони віддавали на побудову монастирів і церков. Саме ці релігійні заклади займалися опікою над знедоленими та пораненими, а також навчали граматиці.

Отже, слід зазначити, що становлення та розвиток благодійницької допомоги часів козаччини проходило через призму християнських постулатів, а саме: повагу до людей похилого віку, турбота про дітей-сиріт, знедолених та немічних. Для козаків, благодійництво та соціальна підтримка займала пріоритетне і вагоме місце.

Список використаних джерел:

1. Новітня політична лексика (неологізми, оказіоналізми та інші новотвори) (укр). Львів: «Новий Світ – 2000». 2015. – с. 33. с. 492.

2. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – 568 с.

3. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків. – Львів: Світ, 1990. – Т. 1. – 319 с.

Чорноштан Тамара Миколаївна

Кандидат філософських наук, доцент. Директор Яготинського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Яготин)

ЕКОЛОГІЧНЕ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Захист нашої планети, справа кожного. Існує програма всіх людей, які хочуть допомогти відновити екосистеми, усунути забруднюючі відходи та сприяти дбайливому ставленню до природи. Існує ряд екологічних організацій, основною метою яких є допомога у збереженні довкілля. Екологічне волонтерство – добровільна діяльність, спрямована на збереження довкілля розв'язання екологічних проблем.

Одним з видів волонтерства – екологічне. Екологічне волонтерство – один із найцікавіших видів добровільної діяльності. Ековолонтери працюють із заповідниками та організаціями, що займаються охороною природи. У пошуках чистої води ековолонтери перевіряють якість води в криницях, свердловинах та інших водоймах без спеціальних приладів. Такі дослідження дають можливість поспілкуватися з місцевими громадами, почути як вони відзиваються про воду, і коли ми можемо чимось допомогти – це надихає.

Взаємини людини і природи давно зайшли в глухий кут. Довкілля розставило перед людством багато питань, на які обов'язково потрібно знайти відповідь: «Як людина має будувати свої відносини з довкіллям, аби не завдавати йому непоправних збитків, які відтак зашкодять людству?». Від народження і до смерті людина перебуває в тому чи іншому екологічному просторі. Навколишнє середовище впливає на людину, а людина в свою чергу, або руйнує його, або формує. Від того, як людина сприймає навколишнє середовище, як побудує свої відносини з

ним, залежатиме її подальше життя. Отже, серед десяти найпопулярніші напрямів екологічного волонтерства, маємо на меті розкрити один із них – моніторинг якості води.

Вода джерело життя на землі, яка об'єднує всі організми, які населяють нашу планету. Питна вода та її якість істотно впливають на всі фізіологічні та біохімічні процеси, що відбуваються в організмі людини, на стані її здоров'я. Є 82 показники питної води. Якість води – це сукупність фізичних, хімічних і біологічних властивостей води, що роблять її придатною для споживання.

Фізичні	*Хімічні*	*Біологічні*
Колір	Кислотність РН	Загальна
Запах	Жорсткість	кількість
Смак	Окислюваність	бактерій
Прозорість		

Кольоровість води можна визначити у порівнянні з білим аркушем паперу, бачимо забарвлення води: безбарвна, світло-жовта, жовта, зеленувата. Хімічні показники:мінералізація,жорсткість,рівень заліза, лужність. Берем перманганат калію і розводимо у воді, чим вищий показник окислювальності, тим брудніша вода. Рівень РН 7-8 одиниць норма.

Розрізняють воду:

- дуже м'яку (від 0 до 1,5 мгр на літр);
- м'яку (1,5 до 3 мгр на літр);
- середньої жорсткості (3 до 6 мгр на літр);
- жорстку (6 до 9 мгр на літр);
- дуже жорстку (більше 9 мгр на літр).

Жорсткість води можна перевірити без приладів, коли нагрівальні прилади (чайник, тени) мають осад. Наслідок жорсткості води: вода має неприємний смак, накипи при кип'ятінні, волосся після миття стає жорстким, тканини одягу втрачають м'якість і гнучкість, овочі при термообробці втрачають вітаміни, псує вигляд, смак і якість чаю. Збільшення частоти сечокам'яної хворо-

би, артритів, поліартритів. При перевищенні хлоридів вода має солонкуватий смак, при перевищенні сульфатів гірко-солоний смак. Вода з запахом гнилого яйця, неприємна на смак особливо в гарячій воді (перевищення сульфатів і хлоридів понад 250 мгр на літр). Надмірна кількість сульфатів у воді має негативний вплив на здоров'я людей, адже вживання такої води спричиняє подразнення слизової шлунково-кишкового тракту. Якщо у воді перевищена норма вмісту сульфатів, то її неможна не тільки пити, а й використовувати, як технічну воду, адже сульфати закупорюють сантехніку та забарвлюють одяг під час прання.

Розпізнати кількість заліза у воді просто, це іржавий колір і неприємний металевий присмак, це іржаві потоки на сантехніці, плями на одязі при пранні. Якщо вода здається прозорою, через деякий час у поєднанні з киснем залізо окислюється і надає забарвлення воді.

Отже, питна вода має відповідати вимогам: фізичним, хімічним, біологічним. Способи очищення води в домашніх умовах: *перший* – пропустити воду через марлю в декілька шарів, якщо вода забруднена гілочками, травою. *Другий* – використовувати для очищення води срібну ложечку, срібний хрестик, срібло відмінно знезаражує воду. *Третій* – взимку воду можна натопити із снігу, або льоду, брати потрібно нижній шар снігу. *Четвертий* – підозрюючи воду кип'ятити протягом 30 хв. *П'ятий* – використовувати фільтри для води. Хімічний склад води може впливати на виникнення і перебіг ряду захворювань. За недостатньої кількості йоду у воді та їжі порушується нормальний розвиток і функція щитовидної залози. Щоб попередити цю хворобу необхідно вживати йодовану сіль. Також вміст фтору у надмірній кількості викликає захворювання ураження емалі зубів, кісток, суглобів, недостатня кількість фтору призводить до карієсу – гнилі зуби. У фаховому колі вважається, що підвищений вміст хлоридів у воді може прияти розвитку хвороб системи кровообігу, новоутворень сечостатевих органів. Підвищення хлоридів і суль-

фатів у воді – виникнення новоутворень стравоходу, шлунку. Надлишок феруму порушує процес кровотворення. Хлорування води – веде до появи хлорорганічних токсичних сполук, що мають мутагенний і канцерогенний ефект.

Отже, екологічне волонтерство, як просвітництво серед населення, навіть без приладів дає змогу визначити стан та якість води та попередити ряд захворювань серед населення.